ISIDRE MOLAS

President del PSC i de la Fundació Rafael Campalans

‘La força de tot grup resideix en la seva voluntat de renovació i de selecció per capacitat, no per fidelitats personals’

ORIOL BARTOMEUS
Director de *frc REVISTA DE DEBAT POLÍTIC*

Fotografia: Pau Fabregat

Deia Isidre Molas fa tot just un any, a la presentació del seu llibre *El meu temps de presó (1962-1963)*, que va decidir escriure el seu *“trencadís de records”* per fer un esforç per no oblidar el seu record, tot descorrent les cortines, algunes més gruixudes i altres més fines, però més enrevessades, que el separaven del seu record. La seva mirada continguda sobre el seu propi itinerari personal fa que el lector pugui fàcilment endevinar trets definitoris del seu caràcter, com la discreció, la timidesa o el pudor. N’hi ha d’altres, però, que només es coneixen amb el tracte i la relació d’anys, o es poden intuir si s’aprofundeix en la seva obra, en el seu pensament. Se’l conegui o no, són molts els que l’aprecien i admiren.

Nascut a Barcelona el 1940, Isidre Molas és doctor en Dret, catedràtic de Dret Constitucional de la UAB, d’on fou degà de la Facultat de Dret. Militant del FOC, empresonat el 1962 i condemnat per un tribunal militar, Molas és un dels fundadors del PSC, membre actiu en el procés d’unitat dels socialistes catalans.

Diputat al Parlament de Catalunya en les eleccions de 1980 i vicepresident del mateix des de 1980 a 1988, Molas va ser senador per Barcelona des de 2000. Portaveu del grup parlamentari Entesa Catalana de Progrés fins l’any 2004 i actualment és vicepresident primer del Senat.

Àmplia biografia i àmplia bibliografia, la del professor Molas. De la seva carrera política i acadèmica destaquen diversos llibres, com *Ideario de Pi y Margall* (1966); *Lliga Catalana* (1972); *El sistema de partidos políticos en Cataluña*, 1931-1936 (1972); *La Ciutat Llunyana* (1981); *Las Cortes Generales en el sistema parlamentario de gobierno* (1987); *Derecho Constitucional* (1998); *El Socialisme de la Llibertat* (1992); *Per un nou pacte social* (1999); *Diccionari dels partits polítics de Catalunya. Segle XX* (2000); *Les arrels teòriques de les esquerres catalanes* (2001); i *El meu temps de presó* (1962-1963). *Trencadís de records* (2010).

President del PSC i de la Fundació Rafael Campalans, *frc REVISTA DE DEBAT POLÍTIC* ha considerat oportú conversar amb Isidre Molas per parlar sobre la crisi de la democràcia, el paper de la política, el futur del socialisme democràtic per al segle XXI, la nova Catalunya, i els reptes que ha d’afrontar el PSC en la seva nova etapa: quina mena de partit? Quin projecte?

Deia el seu amic i company de joventut d’aventures clandestines, el catedràtic de Dret Constitucional José Antonio González Casanova, en un article a *El País* a finals de 2008, que Molas és el millor símbol de l’equilibri tenaç del PSC i de Catalunya. Si una cosa queda clara després de les més de tres hores d’entrevista amb Oriol Bartomeus és que Molas té els valors del socialisme ben arrelats, i una idea molt clara de país. Un projecte i uns principis que queden reflectits en les pàgines següents. **Cristina González Buil**

Oriol Bartomeus (O.B.).- Hi ha qui diu que estem en un moment de crisi de la democràcia. Ens trobem en un moment de transició, de canvi cap a un altre model de democràcia, o realment ens trobem en l'inici d'una crisi letal de la democràcia, en una fase terminal del sistema?

Isidre Molas (I.M.).- La democràcia sempre ha estat en crisi des que existeix, entenent crisi com un procés de canvi. La necessitat de la democràcia, crec jo, no està en cap moment de crisi letal, ni de legitimació, excepte per als qui no hi creuen. Aquells que hi creuen pensen que la democràcia és l'única via coneguda per aconseguir determinar l'exercici d'una part del poder el més àmplia possible per una majoria del poble en condicions d'igualtat; els que sí poden pensar que és una crisi letal són els que no consideren que sigui convenient i possible. De fet, mai no ha estat realment aconseguida la total igualtat dels individus davant de tots els poders de la societat; en el món de la política només s'ha aconseguit la igualtat del vot de tothom.

Sense una Unió Europea que assumeixi la política econòmica, que tingui una sola veu davant els poders econòmics mundials, els Estats continuaran sent un instrument dèbil

Hem de ser conscients que el passat no tornarà. Sense renunciar a res, però seguint endavant i adaptant-nos a les noves condicions socials s'ha de construir un camí, sobretot si no volem ser uns bens que busquen un pastor

La democràcia com a aspiració crec que segueix sent una idea forta, una idea motor. Depèn de la voluntat de la gent: hi ha hagut moltes èpoques en què una gran part de la societat reclamava líders, governs forts, unitat nacional sota l'autoritat dels conductors; i èpoques en què la majoria ha considerat que això era un mal i que el que calia era que la gent pogués participar en la designació de qui governés, en condicions d'igualtat.

Crec, doncs, que no estem en una etapa de crisi de la democràcia: sí, en canvi, ens trobem en una etapa de canvi de les condicions d'exercici de la democràcia. Transformacions, en quin sentit? D'una banda, la globalització ha suposat la creació d'una àrea econòmica mundial, d'uns poders econòmics mundials, que ha quedat autònoma respecte a la capacitat de decisió de les democràcies existents dins aquesta àrea. Això ha fet que en aquest terreny només hi hagi autorregulació dels actors. D'altra banda, la globalització ha fet que s'accentuï la interrelació, la comunicació, la informació, que ha accentuat, de fet, la seva direcció unilateral d'aquesta informació.

Els Estats nacionals existents acaben sent massa petits, massa dèbils per enfrontar-se a uns poders que no treballen de dilluns a divendres com els dels governs, sinó que la borsa està oberta vint-i-quatre hores cada dia.

Diríem, doncs, que han canviat les condicions d'exercici de la democràcia.

O.B.- Hi hauria, doncs, dos plànols que pressionarien l'Estat?

I.M.- Sí, però no seria una pressió tipus *sandwich*, sinó que la pressió de tots dos plànols ve de dalt. Aquests dos plànols diuen "vostè segueixi fent el que fa, cap problema, però aquest altre terreny és nostre". L'Estat ja no té el control total sobre tots els problemes d'un determinat territori.

O.B.- Fins a quin punt aquests canvis, la sensació que s'ha restringit als poders públics l'espai d'actuació, no poden acabar generant una crisi de legitimitat de la democràcia?

I.M.- Hi ha dues opcions, com sempre: intentar canviar les coses, o plorar per les cantonades.

O.B.- Sí, però com es poden canviar les coses si, per una banda, tens l'emancipació total del poder econòmic de qualsevol lògica territorial i, per tant, l'emancipació de les classes potentades la riquesa de les quals ja no depèn de que al país li vagi bé.

I.M.- És a dir, una minoria molt minoria de les classes dominants, però que avui és el seu motor.

O.B.- La democràcia es veu atacada per aquest suprapoder.

I.M.- No hi ha un atac directe a la democràcia: simplement aquests poders viuen lliurement. Es tracta d'un espai on no hi ha democràcia.

O.B.- Sí, però aquest viure lliurement afecta el funcionament de l'Estat, que es troba per la part de baix una societat atomitzada.

I.M.- Sí, és la societat nova. Una societat on no hi ha només els obrers de granota, que són una minoria, sinó que hi ha una gran part de classes socials autoconsiderades mitjanes, que són treballadors que saben realitzar unes feines que no són manuals, sinó més de tipus intel·lectual. Són societats que han creat molta riquesa, però que alhora han creat classes socials més pobres, que coexisteixen amb obrers de granota, treballadors assalariats i classes mitjanes. Hi ha hagut, per tant, una gran diversificació social.

O.B.- I a l'hora de diversificar-se semblaria que el que era històricament la democràcia liberal, que comportava una certa agregació de grups en funció d'una certa estructura social més o menys estable, ha petat.

I.M.- No, no ha petat.

O.B.- Potser no ha petat, però la percepció que en té la gent és menys real.

I.M.- En els períodes d'expansió econòmica, de creixement de la riquesa, que genera un augment d'expectatives satisfet, de millora de les condicions, això no peta. És quan t'has de privar de coses o de serveis de què disposaves que veus que alguna cosa falla. No hi ha un poder polític democràtic que sigui capaç de fer el mateix que feia el poder polític democràtic nacional de fa vint anys amb els seus actors mediàtics i polítics, que és dialogar i defensar l'interès general de les societats. Avui cal un poder que sigui capaç de tenir una veu en el món, com aquella que abans tenia el govern d'un Estat. Com no existeix un poder polític democràtic mundial, i ni existeix tampoc un poder polític democràtic i unificat de la Unió Europea, cadascun dels petits poders estatals es troben indefensos davant l'equilibri de poders econòmics que actuen a nivell mundial.

Sense una Unió Europea que assumeixi la política econòmica, que tingui una sola veu davant els poders econòmics mundials, els estats continuaran sent un instrument dèbil. Si aquest tema no es resol, cada vegada serà més difícil que aquest poder sigui allò que ha de ser: un poder democràtic on la seva orientació la determinen els ciutadans a les eleccions.

La missió del socialisme a Europa és aconseguir que la societat europea tingui una cohesió progressivament ascendent i un poder suficient per poder dialogar i competir amb els poders econòmics, i també amb els altres poders democràtics que existeixen al món d'avui

Un Estat petit, dèbil, amb moneda pròpia, resulta un objectiu massa fàcil per a un gran especulador. Quan un poder econòmic és capaç de fer trontollar un Estat democràtic, més o menys ordenat econòmicament, vol dir que passa alguna cosa.

O.B.- I què passa quan la impressió que es té, que és una impressió que segurament s'ha tingut sempre, és que les persones escollides acaben fent més cas a les pressions que reben des de dalt que no pas a les demandes que venen des de baix? És en aquest sentit que es pot pensar en una crisi de la democràcia.

I.M.- Hem de ser conscients que el passat no tornarà. Sense renunciar a res, però seguint endavant i adaptant-nos a les noves condicions socials s'ha de construir un camí, sobretot si no volem ser uns bens que busquen un pastor.

O.B.- El que comentaves de la Unió Europea segueix una lògica primària, que és el retorn a la tribu.

I.M.- El retorn a la tribu és inevitable, perquè és l'únic lloc on et poden conèixer i on algú pot pensar en tu. El problema d'una globalització política més enllà de les fronteres de la tribu, és que ningú no pensa en tu. Cada vegada és més difícil que algú pensi en tu i defensi la gent com tu.

Quina és la gran mancança que tenim avui? No hi ha forces polítiques que es proposin crear políticament Europa com una unitat, una Europa que segueixi la via federal d'unió. Crec que aquesta és l'única via possible per a que las persones d'aquest espai tinguem una presència política en el mar del joc de forces no democràtiques que hi ha al món. Crec que el sistema capitalista tal com existeix avui ha de canviar. Hem de dir ben alt que no volem una societat de mercat, i que tampoc no volem que uns poders no democràtics, que no tenen com a criteri la defensa de les llibertats individuals, imposin decisions, limitin el funcionament de la democràcia i condicionin les nostres decisions.

Avui més que mai no hi ha política si no hi ha comunicació (per exemple, els partits només existeixen si comuniquen) i en aquest sentit, és fonamental concretar qui decideix i posar rostre a les decisions

Les coses importants no s'aconsegueixen només perquè existeix una majoria política: cal també que hi hagi una majoria social. Els canvis només són possibles si hi ha una sòlida majoria social al darrere

O.B.- Però en canvi sembla que el que s'imposa, per exemple amb el tema de Grècia, és el "campi qui pugui".

I.M.- Sens dubte, en una societat cohesionada el tema de la solidaritat és bàsic. Si separes els dos terços de la societat, que l'estiren i la mouen, del terç que viu a remolc, la societat es desballesta, i augmenta el grau d'inestabilitat, d'inseguretat. L'esquerra sempre ha dit, i segueix dient, que és important que la societat es mantingui cohesionada perquè la descohesió crea problemes d'autodestrucció de la societat. Per tant, cal que hi hagi sacrificis per part de la gent que està en millors condicions amb l'objectiu de mantenir la societat cohesionada i poder lluitar contra els efectes nocius, siguin els que siguin, del moment. Compartir i compadir són bàsics per enfortir la societat com un tot. El problema en tot cas és que ho hem de fer al mateix temps que s'han de establir unes regles del joc del funcionament econòmic internacional.

La missió del socialisme a Europa és aconseguir que la societat europea tingui una cohesió progressivament ascendent i un poder suficient per poder dialogar i competir amb els poders econòmics, mediàtics, culturals, i també amb els altres poders democràtics que existeixen en el món d'avui.

És evident que avui l'Estat nacional no pot decidir tot sol, i s'ha de dir. Cal que la gent sàpiga que les decisions més importants s'han de prendre en un espai d'interdependència, que és Europa, i allà és on hauria d'haver-hi les primeres figures polítiques dels Estats. Aquest canvi d'escala representa un canvi mental dels partits i dels ciutadans. El sistema actual, en què tothom intervé en tot, és un sistema de confusió que dificulta l'assumpció de la responsabilitat política. Per entendre's: tots hi participem, però allò que ha resultat bé ho he fet jo i allò que no ha anat bé és cosa dels altres. Precisament una de les característiques de la democràcia és l'adopció de la responsabilitat del governant.

O.B.- Cada cop més ens trobem amb uns governants que sovint eludeixen responsabilitats.

I.M.- Però no només els polítics. Tots els poders s'apunten a tot. Per exemple, qui decideix la política agrària? El conseller de la Generalitat o el ministre del Govern d'Espanya? La política agrària la decideix la Unió Europea, després d'una reunió dels representants dels països. La democràcia exigeix que algú decideixi i se'n faci responsable. Avui més que mai no hi ha política si no hi ha comunicació (per exemple, els partits només existeixen si comuniquen) i en aquest sentit, és fonamental concretar qui decideix i posar rostre a les decisions.

O.B.- En aquest procés de personalització de la política, ens trobem que per fer-te sentir has de cridar per damunt dels altres, per damunt del soroll. Per tant, es produeix una mena de paradoxa que és que el polític està obligat a aixecar unes expectatives estratosfèriques en un moment en què la gent percep que el seu poder és més limitat que mai. Per entendre'ns, el poder de Sarkozy és molt inferior al poder de De Gaulle. Els instruments dels líders dels anys cinquanta i seixanta, l'espai de domini sobre les àrees socials i econòmiques, són inferiors.

I.M.- Perquè hi ha la Unió Europea.

O.B.- Sí, però no només. Els líders d'abans eren molt més lliures, i el que deien ho podien realitzar més autònomament. Els líders actuals criden més, però la seva capacitat de fer el que diuen que faran és menor. És el cas d'Obama als Estats Units, o del mateix Zapatero a Espanya: aixequen unes expectatives que després, a l'hora de la veritat, no poden acomplir.

I.M.- Sí. I si crides massa i no tens veu, pots acabar fent

un gall. Jo sóc partidari de fer allò que toca i, si pot ser, no fer galls.

Les coses importants no s'aconsegueixen només perquè existeix una majoria política: cal també que hi hagi una majoria social. Els canvis només són possibles si hi ha una sòlida majoria social al darrere.

S'ha de ser conscient que tot costa, que tot no és fàcil. Fins ara molta gent creia que tot era fàcil: era fàcil fer diners, era fàcil tenir noves perspectives. Cal recordar que tot costa esforç, I que només l'esforç tenaç et fa seguir endavant sempre.

O.B.- Darrerament ens havien explicat...

I.M.- No ens havien explicat, no; ens ho havíem cregut. Des de l'inici del llarg camí per acostar-nos a Europa vam anar creixent; tots teníem la sensació que anàvem endavant: la productivitat personal augmentava, la dona s'incorporava al mercat de treball, augmentava la població activa, es modernitzava el sistema productiu, augmentaven les exportacions, el turisme creixia i creixia, augmentava el consum, es creaven serveis públics gratuïts en sanitat i ensenyament, etc. La sensació és que no teníem aturador, tots teníem la sensació que les coses milloraven. I era veritat.

El perill que hi ha ara és que la societat s'ha convertit en un subjecte passiu del que passa al món i que no se sent responsable del que passa, perquè no hi ha intervingut. Aquest en part és un tema d'època, de generació: segons les generacions, les coses van cap a una o altra banda. Però hi ha uns valors (alguns són valors dels avis) indispensables; com l'esforç, el rigor, la generositat, el sacrifici per qui tens al costat, el sentir-se part d'una comunitat, perquè són valors que formen part de la persona.

Potser un dels temes claus de la societat d'avui és que el capitalisme industrial o productiu queda subordinat a un capital només financer, on els especuladors tenen les mans lliures per l'absència de normes internacionals. Qui fa més diners no és aquell que crea riquesa. Qui crea riquesa, crea empresa, produeix i fa diners (si les coses li van bé), però no és qui més en fa. És l'especulador qui fa més diners, sense crear res. El capitalisme ha canviat substancialment en els darrers quaranta anys, i el capital productiu ha quedat subordinat al capital financer.

Per governar no n'hi ha prou amb saber com són els teus; també has de saber i entendre com són els altres

Sense passió, un moviment de masses esdevé un moviment d'espectadors passius

O.B.- Aquesta evolució del capitalisme fa saltar pels aires el pacte de postguerra de l'Estat del benestar. En el moment en què el gran propietari queda deslligat del que passa, el pacte ja no és possible.

I.M.- No hem de confondre'ns. Això també seria vàlid per a les multinacionals que són grans companyies creadores de béns i de serveis. Però ara tenim un altre tipus de capital, el capital només financer, que només especula en els mercats. El capitalisme de casino és clarament nociu per al capitalisme d'empresa. La pel·lícula *Inside Job* ho explicava de manera molt clara. La burgesia, si fos conscient d'això, hi hauria d'anar totalment en contra, i lluitar, perquè això la destrueix. I, en canvi, no passa de ser una reclamació dels que consideren "radicals". No pot ser que la societat econòmica i financera mundial no tingui un control.

O.B.- És un món que té l'àncora a la City de Londres, a Wall Street de Nova York, però que de fet estan fora del món. És una mena d'activitat extraterritorial.

I.M.- Efectivament són en el món, però la seva activitat és extraterritorial.

O.B.- Parlant d'hegemonia cultural, aquesta etapa es pot entendre com la fase més refinada del pensament de la revolució conservadora del 1979?

I-M.- Crec que això que passa ara no ho tenien ni pensat. Una de les línies del liberalisme clàssic és la creació d'una societat internacional moguda pel comerç, amb una seguretat per les rutes, però sempre amb la idea d'unes regles mínimes a dins, i a fora cap regla excepte la protecció.

O.B.- Això al final topa amb el que és el fons de la doctrina liberal, que és la llibertat absoluta i la poca regulació, i que l'individu pugui fer. L'enemic de l'individu és l'Estat.

I.M.- Sí, però la manera d'assegurar és la propietat, i la vida (Locke) no s'assegura amb l'escopeta, perquè "i si el veí del costat em roba o em mata?". L'Estat és qui ho ha d'evitar i ho ha de regular mitjançat el Codi Penal. Però per a la resta de coses, prima la llibertat de l'individu.

Per als liberals, el bé més apreciat d'una persona és la llibertat de la persona; per al sector dels neoliberalisme, és la llibertat econòmica. El liberalisme no és neoliberalisme. El comprèn, clar. El liberalisme és una manera d'organitzar la convivència dins d'un territori. Per al liberalisme, no hi ha democràcia sense la llibertat de les persones. El liberal es distingeix de l'estatista per dir "no definim allò que ha de fer cada 'individu", només defineix allò que no és por fer amb la llei penal. Jo sóc més aviat liberal, en aquest sentit. No sóc partidari de l'individualisme egoista, sinó de l'individu solidari que té sentit de la comunitat, que comparteix. El més difícil de la llibertat no és defensar la teva llibertat,

és defensar la llibertat dels altres. A Espanya no hi ha hagut mai massa liberals.

O:B:- La diferència potser entre el liberalisme clàssic i això d'ara és el concepte del comú.

I.M.- Sí, i la idea de família com a unitat bàsica és compartida, però el liberalisme clàssic creu en la primacia de la Societat sobre l'Estat, en l'existència d'una societat estructurada amb instàncies intermèdies.

O.B.- Sí, però quan aquestes estructures canvien o es dilueixen, què passa?

I.M.- Hi ha unes institucions intermèdies que aguanten i vertebren les societats, com les esglésies, les cooperatives, els sindicats, les societats de pensament, les associacions culturals... Com la família, són espais de socialització, espais que permeten que hi hagi democràcia.

Per què existeix una democràcia? No només perquè hi ha el dret de sufragi i un grup de gent que vota, que és una base important; sinó perquè hi ha uns grups que tendeixen a expressar determinats interessos, actituds, valors o propostes, que intenten reunir el màxim de gent per tal de fer viable la seva proposta. Perquè estructuren socialment la vida de les persones, és a dir, vertebren la societat. Les institucions intermèdies són un mecanisme fonamental per reunir els individus, que no es queden només amb l'Estat com a instrument que els relliga.

Les societats que esperen un líder carismàtic són societats passives, que no estan preparades per al món modern

Si un partit vol transformar, no pot ser només un partit d'afiliats, però tampoc només un partit d'electors: ha de ser un partit de propostes, amb quadres capaços de convèncer al conjunt de la societat

O.B.- I en tot això, els partits polítics quin paper tenen? Fan de comparsa del líder que connecta amb l'electoral? Fan d'oficina de col·locació de talents?

I. M.- No, els talents es col·loquen millor fora dels partits, en el mercat. La política, i com a mínim els socialistes hem de fer-ho, ha de fomentar que els millors talents estiguin disposats a al servei del poble. A veure, un partit és un conjunt de persones, unides per uns mateixos valors, que intenten fer una acció de canvi a la societat en els temes que sigui, i que busca fórmules que orienten les solucions a uns problemes i reuneixen voluntats per a aconseguir-ho.

La dificultat del partit és que es basa en uns interessos, valors i creences particulars, però a la vegada té l'obligació de pensar en la societat tota sencera. Per governar no n'hi ha prou amb saber com són els teus; també has de saber i entendre com són els altres. La primera i principal funció d'un partit és pensar en el país sencer i buscar els sectors als quals vols expressar i orientar per tal d'aconseguir la majoria de l'opinió; per tant, el seu objectiu és intentar construir una majoria a partir dels teus valors. Es tracta d'impulsar la formació d'una majoria social, d'un bloc social que ha d'incloure un conjunt de sectors diversos amb capacitat en el terreny ideològic i cultural, amb innovació i intel·ligència, que són imprescindible per a fer transformacions socials en democràcia.

O.B.- Es tracta de tramar aliances amb el món social, amb el món econòmic...

I.M.- I amb el món polític. Tramar aliances és una base fonamental de la vida; la vida comença amb una gran aliança, que és la família, que no deixa de ser una institució, si se'm permet dir-ho, que té la seva base en un pacte i, per tant, de convivència federal.

O.B.- ¿Un perill per a les aliances no seria una creixent autonomització de la política, en el sentit que es pot viure en la bombolla de la política sense connectar (o connectant molt poc) amb els ciutadans?

I.M.- Sempre has d'explicar als diferents sectors als que t'adreces allò que fas, les aliances que fas. Tot i que hi ha coses que un polític no sol dir, crec que en política has d'explicar què fas, poder explicar que "anem tots en la mateixa barca". I per tant s'ha de vigilar sempre que ningú no quedi exclòs de la barca. Una cosa és qui l'orienta perquè ha aconseguit la majoria política a través del vot; una altra cosa és que tots han de vetllar perquè el poble camini junt sense deixar ningú enrere. Cal trobar denominadors comuns dins del bloc, i que els seus membres s'acostumin a veure's. I és que un dels problemes que tenen les societats és que la gent no es coneix. Hi ha gent que no ha anat mai a determinats llocs; existeix un problema real de desconeixement. Hi ha gent de Barcelona, per exemple, que no ha anat mai a Canyelles o a la Via Júlia, perquè considera que no hi ha res a fer-hi. Doncs se'ls ha de dir que hi ha gent diferent de l'Eixample; ni millor ni pitjor, diferent. Aquest desconeixement fa que quan alguns s'imaginen el país se l'imaginin amb gent només com ell: o és com Vic o és com Viladecans. Aquest empetitiment de la idea de país a partir de la base de la teva pròpia experiència viscuda és molt important, perquè en tot país hi ha cosmovisions que no tenen per què coincidir, però sí conviure. Un partit només arriba a ser un partit nacional quan realment es pensa a ell mateix com a nacional.

D'altra banda, un partit ha de tenir també en compte el punt de vista afectiu. A tots ens agrada tenir la sensació

que algú està pensant en tu, que et té en consideració. La proximitat dels polítics és bàsica. Avui, però, sembla que aquesta proximitat no troba espais adequats: els espais de socialització, que eren molts clars fa uns anys, han perdut pistonada els darrers temps, i no hi ha succedanis. En aquest punt, la comunicació esdevé bàsica per marcar l'evolució dels grups de persones que tenen una semblant concepció política del món, mentre els partits pretenen reunir els vots suficients per tal d'accedir al govern.

Seria un pas endavant elegir sempre els candidats a càrrecs universals o els caps de cartell en unes eleccions primàries

O.B.- Cada cop més la capacitat tècnica d'un partit t'obre i tanca portes.

I.M.- Has de tenir la capacitat tècnica adequada al moment. Però no necessàriament qui té tota la potència de la tècnica aconsegueix convèncer a la majoria de la gent. El fenomen Obama és important no tant per la tècnica, que també, sinó pels sentiments que va despertar i per la forma original amb què va enfocar el seu llançament en les primàries.

O.B.- Es tracta d'un cert retorn a l'antiga manera de fer dels partits en base a organitzacions *grass roots*, és a dir, en base a organitzacions a peu de carrer, o a peu d'ordinador. L'eina canvia, la connexió ja no es fa cara a cara, però en el fons és tornar a una cosa que s'havia perdut, que s'havia professionalitzat, que s'havia fet més de masses.

I.M.- Sí, de masses físiques presents. Unes masses que no són els jugadors d'un partit de futbol, sinó que només serien el decorat, però que formen part del missatge. Hi ha aquí dos conceptes fonamentals: el grau de passió i el grau d'irradiació. Sense televisió no hi ha irradiació, o.k., però sense passió no tens l'element motor que empeny els qui actuen i només tens els espectadors que contemplen.

O.B.- La pregunta seria si el partit retransmès per televisió seria el mateix sense gent a les graderies.

I.M.- No seria el mateix, no.

Oriol Bartomeus: Li faltaria *atrezzo*?

I.M.- Li faltaria *atrezzo*, però no només. Repeteixo: li faltaria passió. Sense passió, un moviment de masses esdevé un moviment d'espectadors passius que, com es pot veure, és una contradicció.

O.B.- Però semblaria que l'evolució del partit de masses hagués arribat a la irradiació, amb una gent darrera l'escenari amb banderetes, que formen part d'un decorat, perquè l'únic important és arribar al menjador de totes les cases.

I.M.- Per arribar al menjador de les cases, sí. Però la connexió esdevé llunyana.

O.B.- Hi ha algun moment en què ha fallat la connexió.

I.M.- Sí, però la base per guanyar és, sens dubte, que hi hagi gent que tingui un cert entusiasme per fer una determinada cosa, que no vol dir creure en un líder. Les societats que esperen un líder carismàtic són societats passives, que no estan preparades per al món modern. Un líder és necessari, entès com una representació en forma humana d'uns projectes, d'interessos i d'unes persones.

Cada època és diferent. Quan hi ha líders, n'hi ha, i quan no, no n'hi ha: només hi ha representants.

O.B.- No es crea un líder als laboratoris?

I.M.- L'empatia no es crea en laboratoris. En un laboratori se't pentina diferent, potser, però no es tracta d'un canvi de pentinat. Et poden millorar les dents, i farà que quan riguis no quedis malament, però això no et fa connectar amb la gent. Un dirigent ha de ser capaç de tenir qualitats i un treball competent i tossut, i això vol dir saber preparar bé les improvisacions, o no preparar-les i simplement improvisar. Per a mi, el més fonamental és la preparació personal i la connexió amb la gent, i això costa temps. Perquè la confiança es basa en el temps.

La confiança, és clar, va acompanyada de valors, de la seva trajectòria, de l'honradesa, de l'esforç. Tot això contribueix a configurar la personalitat d'un dirigent que genera o no confiança. Quan la societat no ha pogut dipositar la confiança en ningú acaba estant desorientada. Les societats europees tenim una situació difícil, perquè els partits no han fet el que tocava, i la societat tampoc. I si no ho resolem els socialistes, no ho resoldrà ningú. El Partit Socialista Europeu ha de prendre la iniciativa, encara que sense el Partit Popular Europeu no ho farem. Les societats europees s'assemblen molt, però són diferents. Són societats que no són reductibles a un estereotip, però que han de trobar uns dirigents que les pensin i sentin com un conjunt.

Avui, un partit, o té comunicació amb la seva base social per poder tenir-hi una empatia, o s'arriba a la desdibuixada despersonalització. La persona i la paraula arriben més enllà que el símbol o l'anagrama

La clau és l'empatia, que genera la confiança. La selecció dels líders polítics ha de ser per capacitat i coherència, en funció dels valors dels espais socials que expresses. Més enllà d'això, he de recordar que la política és un treball temporal

O.B.- Guanyar la confiança majoritària en un moment puntual es pot fer perquè molts cops les circumstàncies mateixes t'hi porten. Però el que estem veient últimament és que el que costa molt és mantenir durant un cert temps aquesta confiança de manera més o menys estable.

I.M.- Sí, però perquè no s'han establert mai prioritats. La dreta té una prioritat, poc explícita però clara: privatitzar allò que és públic, siguin serveis públics o empreses públiques. La resposta de l'esquerra, en canvi, no és prou clara: fer què? Què cal mantenir i per què?

O.B.-Com hauria de ser un partit polític d'avui, per encarar el futur? Com hauria de ser el PSC?

I.M.- Un partit polític avui ha de ser un focus de propostes: un col·lectiu que proposa a la societat una manera de vertebrar-se per resoldre o encarrilar els problemes principals. El partit, doncs, ha de conèixer els principals problemes de la societat i poder-se comunicar amb els espais a què es dirigeix amb preferència, i també al conjunt.

Si un partit vol transformar, no pot ser només un partit d'afiliats, però tampoc només un partit d'electors: ha de ser un partit de propostes, amb quadres capaços de convèncer al conjunt de la societat (fins i tot als que no els voten, si se'm permet de dir-ho).

O.B.- Parlant del partit d'electors i del partit de militants, hi ha un debat ara a França, arran de les primàries obertes del PS francès, en què hi ha la pregunta de si aquests processos de primàries representen el final del partit de militants. Hi ha intel·lectuals propers als socialistes que diuen que les primàries són el fracàs del PS francès per renovar-se. És així? O realment és complementari, com deies, un partit de militants amb un partit d'electors?

I.M.- No és incompatible, perquè unes primàries serveixen pel que poden servir, que normalment és per definir la persona que pot expressar la voluntat de la majoria. Es pot tenir un partit més d'electors o més d'afiliats, però l'estabilitat de l'existència d'una opció política depèn de la tradició política de cada país: poden haver-hi primàries obertes, primàries tancades, o designació pels comitès. Això val per als representants individuals destinats al govern. Quan hi ha eleccions uninominals, aquest és un mecanisme que pot ser més general. L'únic problema que té, i als Estats Units queda molt clar, és el finançament. A Europa, aquest tipus de processos no són els més comuns, perquè hi ha, sens dubte, unes tradicions de les quals els països no poden prescindir. Però seria un pas endavant elegir sempre els candidats a càrrecs universals o els caps de cartell en unes eleccions primàries.

O.B.- És veritat que existeix aquesta tradició de partit de militants, de partit de masses, però també és veritat que estem vivint un fenomen de professionalització de la política que fa que la militància cada cop tingui menys paper a desenvolupar, i el paper real de decisió sobre el projecte, sobre els lideratges, queda restringit a un grup molt professionalitzat i tancat.

I.M.- No és forçós que hagi de ser molt tancat. La força de tot grup resideix en la seva voluntat de renovació i de selecció per capacitat, no per fidelitat. Aquest és un element bàsic de les renovacions en el partits polítics. Un partit és com un políedre que té diferents representacions gràfiques per a cada cara. La comunicació és global i unificada, a través del líder la societat, té segments

amb diferents interessos prioritaris, diferents concepcions, diferents exigències, i demana que en un partit hi hagi "gent com jo". A Espanya no hi ha hagut mai partits de masses: en tot cas als sindicats. La base socialista real no eren els afiliats del partit, que més aviat eren pocs, sinó els afiliats de la UGT, així com la base de l'anarquisme era la CNT.

L'SPD i el PCI van ser partits de masses, però el Labour, el PSOE i el PSC mai no n'han estat, la qual cosa no vol dir que no s'organitzin com a partit de masses. El PSC ha estat sempre un partit estructurat com a partit de masses, però no ha estat mai un partit d'afiliació massiva.

O.B.- L'evolució del PS francès, lògica en el temps, és una evolució que xoca no tant amb la realitat, sinó amb aquell mite de la concepció del partit com a partit de masses. Potser ens hauríem de treure del damunt l'estereotip del partit de masses homogeni, tradicional.

I.M.- Sí, i la gran dificultat és obrir-se per aconseguir la majoria social. La gran dificultat de l'SPD o del PCI era saber com obrir-se a sectors que no eren la classe obrera i la pagesia; com obrir-se als treballadors no obrers i a les classes mitjanes. Quan apareixen els mitjans de comunicació, quan s'esdevé la personalització de la política, comencen a canviar les coses, i passem als *catch all parties*, sortint d'un nucli social tancat.

Avui, un partit, o té comunicació amb la seva base social per poder tenir-hi una empatia, o s'arriba a la desdibuixada despersonalització. La persona i la paraula arriben més enllà que el símbol o l'anagrama.

O.B.- Llavors, el perill és que els partits acaben convertint-se en *headhunters*, en caçadors de talents.

I.M.- Tant de bo!

O.B.- Doncs en una agència de models.

I.M.- No! Perquè la mesura de l'èxit és l'empatia. Hi ha hagut polítics molt mediàtics, i la gent els pot valorar, però no se'n refia. La clau és l'empatia, que genera la confiança. La selecció dels líders polítics ha de ser per capacitat i coherència, en funció dels valors dels espais socials que expresses. Més enllà d'això, he de recordar que la política és un treball temporal.

O.B.- El *cursus honorum*, tenir una feina, una professió a part de la política.

I.M.- Tenir un tipus d'activitat prèvia que fa que tinguis una certa experiència de connexió amb un espai social i que, després, en acabar la teva activitat com a polític, puguis tornar a exercir-la. Això vol dir que han de ser uns professionals temporals. Repeteixo, uns bons professionals, però per definició temporals.

O.B.- Però això topa amb la idea que el partit inverteix en algú, l'entrena.

I.M.- El polític professional és també indispensable, però mentre en fa no pot tenir temps per a una altra professió. Aquesta professió té un límit temporal indefugible. ¿Té més facilitat per dedicar-se a la política qui és funcionari perquè li guarden la feina? Cert. ¿I qui ha de tancar la botiga o un despatx, i per tant la clientela se li'n va, ho té més difícil? També és cert.

O.B.- I això no fa que el personal polític no cobreixi tot l'espectre social? Si ja hi ha una gent que no podrà mai dedicar-se a la política de manera activa...

I.M.- Però hi ha moltes formes de fer política a part de la professió. La política la fa la gent: un afiliat actiu, o un dirigent d'un sindicat, d'una cooperativa, d'una associació, d'una ONG, està fent política. Una altra cosa és que no sigui candidat a res, però ell està fent política.

Una societat on només els polítics que són representants facin política és una societat pobra. Tothom fa política. Antonio Machado tenia una frase que més o menys deia "aquells que volen que no facis política és que volen fer política sense tu i potser contra tu".

Però tornem a la mare dels ous. Un partit existeix per tal de resoldre els problemes de la societat, és a dir, de la gent. De vegades he dit una cosa tan elemental com que els problemes del partit socialista no són els principals problemes del partit socialista, sinó que són els problemes de la societat on existeix, i d'això és del que ha de parlar el partit socialista.

O.B.- Ara i aquí, l'empatia de què parles, fonamental per a un partit, el PSC la té? L'ha perduda i l'ha de refer?

I.M.- Això es mesura quan hi ha eleccions. Es mesura quan hi ha capacitat de generar persones amb capacitat i empatia per als llocs de responsabilitat. El partit es dirigeix a sectors molt amplis, homogenis. I el partit ha de trobar les persones que sàpiguen com arribar a aquests grups.

O.B.- Des d'una perspectiva històrica àmplia, per què el PSC, que es va crear per governar Catalunya...

I.M.- Discrepo. El PSC es va crear per expressar la majoria social de Catalunya, amb una orientació de centre-esquerra i esquerra, amb la voluntat de ser el partit majoritari de Catalunya i poder aspirar a governar.

O.B.- Aquest partit que es va crear per expressar aquesta majoria social, què no ha fet bé perquè d'aquests 32 anys n'hem governat set. Hem estat la primera força en un parell d'eleccions, i poca cosa més. En canvi, el PSC en aquests anys ha representat àmpliament uns sectors, i ha tingut un suport majoritari a les eleccions generals a Catalunya i a les municipals. Però en canvi aquest partit que aspirava a representar transversalment una majoria social de la societat catalana, a les eleccions al Parlament de Catalunya mai no ha aconseguit representar-la. S'han succeït els lideratges, ha evolucionat la societat, ha canviat el partit, però sembla que aquesta hagi estat una constant en aquests 32 anys.

I.M.- El canvi no garanteix una millora. Has de saber quin és el teu propòsit. Numèricament, cal més d'un milió de vots. El més important és saber quin és l'espai a qui t'has d'adreçar, qui t'ha de sentir com a solució més bona (o menys dolenta), i al final sumar la voluntat de la majoria.

O.B.- Per tant, no hem sabut sumar.

I.M.- Crec que el PSC és un gran partit, el gran partit de l'esquerra, i de nosaltres depèn l'esforç per a que els valors de l'esquerra siguin suficientment amplis per ser un país que afronti els seus problemes i els resolgui. En una societat tan bipolar com l'espanyola, és més senzill, perquè el que perd un ho guanya l'altre. En una societat fragmentada en quatre grans espais, amb set partits al Parlament, conformar la majoria social és més difícil, però s'ha de saber fer, sol o acompanyat.

El socialisme necessita explicar quins són els problemes principals avui, i convèncer. I ser conscients que no tot es guanya el primer dia. La gent normal no té reptes, té problemes. La gent vol saber que no està sola; saber que hi ha qui l'escolta, que la defensi i li fa cas, i si pot resoldrà alguns dels seus problemes. Els actors polítics sovint s'han d'avançar a la solució dels problemes, per marcar allò que es proposen amb coratge.

O.B.- I com és que el PSC només ha aconseguit expressar la majoria social durant set anys, sense canviar la correlació de forces. Sembla que aquests set anys hagin estat només un parèntesi.

I.M.- La vida és plena de parèntesi.

El PSC és un gran partit, el gran partit de l'esquerra, i de nosaltres depèn l'esforç per a que els valors de l'esquerra siguin suficientment amplis per ser un país que afronti els seus problemes i els resolgui

El socialisme necessita explicar quins són els problemes principals avui, i convèncer. La gent normal no té reptes, té problemes. La gent vol saber que no està sola; saber que hi ha qui l'escolta, que la defensi i li fa cas, i si pot resoldrà alguns dels seus problemes

O.B.- Sí, però hi ha parèntesis que duren 25 anys, i n'hi ha que duren poc...

I.M.- El temps no és tan important. L'important és l'objectiu central, que era fer de Catalunya un sol poble, que és la base del catalanisme. I fer des del Govern unes polítiques socials que han estat les més progressistes i eficaces per a la cohesió social dels darrers cinquanta anys, i això només en set anys.

O.B.- No costa més en la societat actual diferenciar bé els sectors? Sí, és cert que al final el polític s'ha de dirigir a tothom, però no és cert que resulta complicat saber quins són els "primers meus"? L'any 1978 teníeu molt clar qui eren, perquè estaven estructurats, definits en uns certs grups. Ara això és més difícil, i s'acaba fent un discurs més generalista, on no s'acaba dient res, i ningú se sent defensat del tot per allò que dius.

I.M.- Un sector social no té un sol problema, sinó que té diversos problemes. La societat d'ara, és cert, és més esfilagarsada, però això no implica que no sàpigues on

tens els vots. Cada vegada els espais on ja se sap per endavant què es votarà són menys, i cada vegada hi ha més espais interpenetrats on cal fer més esforç. Evidentment, la comunicació és més fàcil allà on la població és homogènia. Però, en qualsevol cas, cal que el discurs que es faci sigui sempre general, i no segmentat. Els partits han de practicar la pedagogia sobre allò que pensen i allò que estan fent o que es proposen.

O.B.- És aquesta una crítica al fenomen dels *targets*? S'ha produït una segmentació tan i tan petita, que acabes tenint un missatge per a cada col·lectiu i no acabes d'englobar-ho tot.

I.M.- D'entrada has de tenir un missatge global. Després has de saber que hi ha missatges dirigits a cadascun dels diversos sectors, però inicialment, per tal de convèncer, has de tenir un discurs general. El *target* no serveix per convèncer, em sembla; en tot cas, per confirmar.

O.B.- O sigui que no serveix l'"a vosaltres que sou així us parlaré d'això"?

I.M.- Un partit és una suma integrada de coses molt diferents, en què el que uneix és una proposta comuna. L'important és que el partit expressi un ventall social ampli, i sàpiga fer una síntesi possible i creïble. Si guanya, s'ha d'arremangar i ha d'intentar-ho realitzar.

O.B.- I aquest objectiu es persegueix des del govern i des de l'oposició.

I.M.- Aquest objectiu es treballa en primer lloc des de la societat, i només després des de les institucions. Ara tenim uns problemes nous, i s'han d'abordar de manera diferent. El camí mai no està acabat. Com tot a la vida, s'ha de definir bé què es vol. I per això són necessaris de vegades acords socials, i la recerca de punts d'equilibri perquè el camí sigui més planer.

O.B.- Pel que fa el tema de la relació Catalunya-Espanya, quin és el camí a seguir?

I.M.- L'Assemblea de Catalunya va establir la recuperació d'un Estatut d'Autonomia i el restabliment de les institucions de la Generalitat. La fórmula va ser acceptada i no es va discutir. Si ara es proposa una cosa nova, cal saber què vol dir i les connotacions que pot generar. Jo sempre he estat federalista, i ho segueixo sent. Per a mi el federalisme és una forma d'entendre les relacions socials, que ve a ser un "cadascú a casa seva, i estimemnos com a germans".

Això s'ha de traduir en un marc polític? A mi, per exemple, m'agradarien unes competències més rígides, més exclusives, menys trossejades. Tothom vol posar el peu a més llocs i tothom vol intervenir en tot: jo, en canvi, prefereixo que es defineixi bé qui mana en cada competència. Per a que ens entenguem, preferiria una sola administració per matèria, i que la llei fos més rotunda i clara.

Desitjo que des de l'autonomia passem a una estructuració federal d'Espanya, amb una Catalunya que hi tingui un lloc singular, i que Europa estigui per damunt. S'ha de defensar i difondre la llengua i la cultura catalanes: tots els qui vinguin han d'aprendre el català, perquè en acabar els estudis sàpiguen català i castellà; perquè sinó això serà una torre de Babel o un país esquarterat. Defensem la nostra llengua perquè és la d'aquí, tan simple com això. A part d'això, que cadascú faci la seva vida. És clar que Catalunya té una situació singular a Espanya, i això cal defensar-ho. És allò que diu el nostre Estatut.

Cal tenir clar quins són els problemes del país, de la societat, no només els problemes dels teus. Perquè la política és això: tractar de les solucions possibles als problemes de la gent. Cal tenir clar el projecte, i parlar clar

Les idees més importants d'aquest país han trigat molts anys a materialitzar-se, i ha calgut gent tossuda, constant, amb una paciència benedictina, i no fer cas dels bocamolls

O.B.- No tens una mica la sensació que un pot expressar una posició clara, però sempre té algú al davant que li dirà "no, això teu no", però que no acaba explicant què és allò seu?

I.M.- Sí, en política moltes vegades. Però si tu saps el que vols, ja tens molt de guanyat. Has de tenir també una certa audiència, és clar, però primer has de saber què vols.

Les idees més importants d'aquest país han trigat molts anys a materialitzar-se, i ha calgut gent tossuda, constant, amb una paciència benedictina, d'*ora et labora*, i no fer cas dels bocamolls.

Cal un acord nacional en alguns dels grans temes fons. El PSC ha de tenir posició en això, que vol dir que ha de tenir clares les seves línies ideològiques i fer avançar els valors del socialisme en la nova societat existent que ja és bastant com la que hi haurà a la sortida de la crisi. Cal tenir clar quins són els problemes del país, de la societat, no només els problemes dels teus. Perquè la política és això: tractar de les solucions possibles als problemes de la gent. Cal tenir clar el projecte, i parlar clar. Cal sempre *parler vrai*.